

ET NYT EUROPA

Polens vej til demokrati, med de første frie valg i 1989, udløste en sand dominoeffekt af oprør i de lande, som var under Sovjetunionens og kommunisternes kontrol.

Efter Polen kom friheden til Ungarn, DDR-Østtyskland (Berlin-muren), Tjekkiet, Slovakiet, Estland, Litauen, Letland, Bulgarien, Rumænien, Rusland, Ukraine, Hviderusland, Moldova, Bosnien, Hercegovina, Makedonien, Kroatien, Serbien og Montenegro.

Polen fik ny demokratisk forfatning i 1997.

Yderligere informationer:

www.solidarnosc.dk

www.polennu.dk

www.ecs.gda.pl

www.poland.gov.pl

www.gdansk.gov.pl

Lech Walesa
(født 1943)

Tidligere strejkeleder, præsident og formand for Solidarnosc. Fik Nobels fredspris i 1983.

Tadeusz Mazowiecki
(født 1927)

Første premierminister efter kommunismens fald. Politiker, redaktør og rådgiver for Solidarnosc.

Bronislaw Geremek
(1932-2008)

Forfatter og politiker. Rådgiver for Solidarnosc og Lech Walesa.

Adam Michnik
(født 1946)

Redaktør, politiker, medstifter af KOR og deltager i rundbordssamtalerne.

Zbigniew Bujak
(født 1954)

Medstifter af Solidarnosc og et symbol for polakernes modstand.

Jacek Kuron
(1934-2004)

Politiker og rådgiver for Solidarnosc og deltager i rundbordssamtalerne.

Bogdan Lis
(født 1952)

Politiker, medstifter af Solidarnosc og deltager i rundbordssamtalerne.

Bogdan Borusewicz
(født 1949)

Journalist, redaktør og medstifter af Solidarnosc.

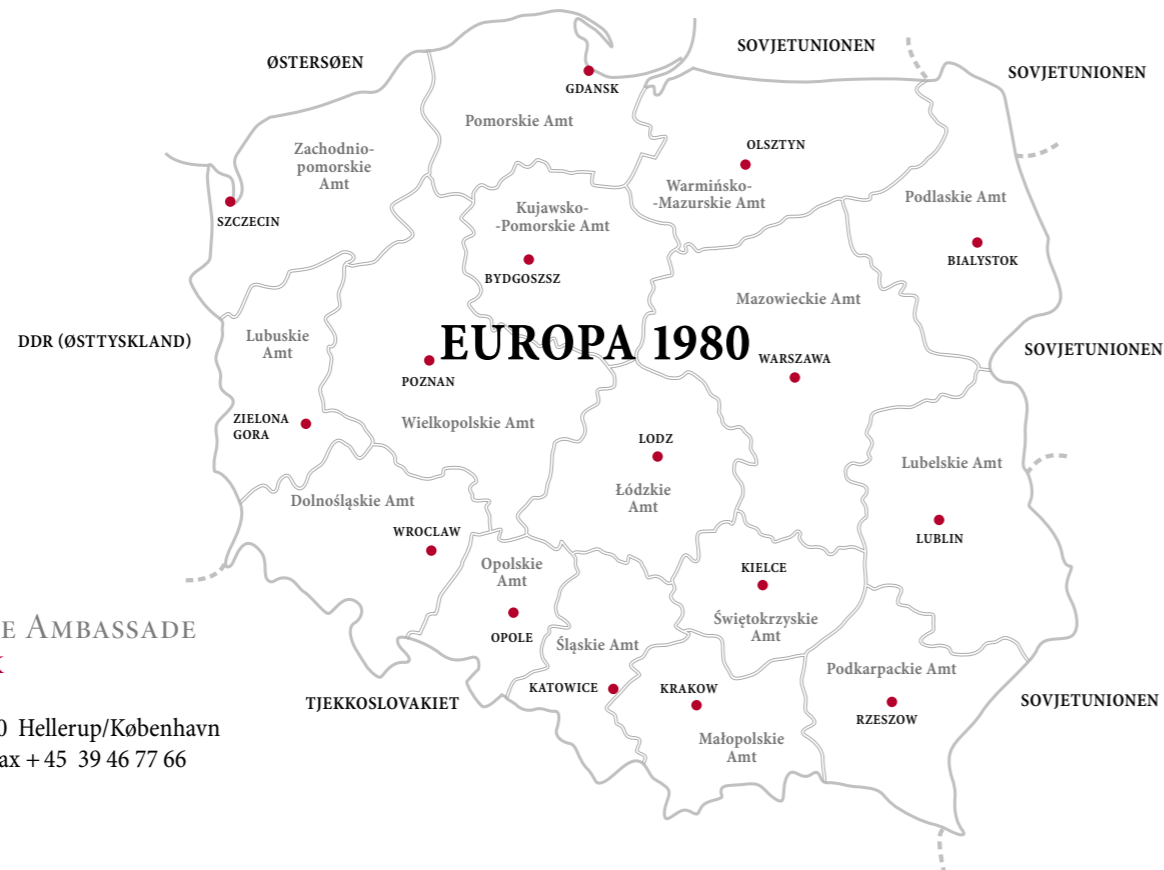
Wojciech Jaruzelski
(født 1923)

Polsk general, præsident og sidste regeringschef under kommunismen.

Pave John Paul II
(1920-2005)

Polsk pave i 27 år fra 1978. En vigtig støtte for oppositionen i Polen.

DEN POLSKE AMBASSADE
I DANMARK

Richelieus Allé 12 · DK-2900 Hellerup/København
Telefon +45 39 46 77 00 · Fax +45 39 46 77 66
Web www.ambpol.dk
Mail mail@ambpol.dk

VEJEN TIL DEMOKRATI

VEJEN TIL DEMOKRATI

Den 4. juni 1989 blev de første frie valg efter Anden Verdenskrig gennemført i Polen og de første demokratiske valg i den kommunistiske østblok.

Forud var gået 50 års kamp for demokrati og frihed.

ANDEN VERDENSKRIG

Anden Verdenskrig begyndte den 1. september 1939, da det tyske krigsskib Schleswig-Holstein åbnede ild mod den polske militære base i Westerplatte ved Gdansk. Skuddene blev fulgt op af et massivt tysk angreb ind i Polen til lands, til vands og i luften.

Den 17. september 1939 gik Sovjetunionen ind i Polen fra øst efter en hemmelig aftale med Tyskland. Mange polakker troede, at russerne var kommet for at kæmpe mod tyskerne, men de blev hurtigt klogere.

Betydningsfulde polakker og samtlige landets officerer blev interneret af Sovjetunionen og året efter henrettet med nakkeskud i skovene ved Katyn. En krigsforbrydelse, som Sovjetunionen gav tyskerne skylden for helt frem til kommunismens kollaps.

JALTA KONFERENCEN

Krigens sejrherre USA, Storbritannien og Sovjetunionen blev på Jalta-konferencen hen mod krigens afslutning enige om at flytte de polske grænser.

Polen mistede en femtedel af sit areal svarende til et område, der er dobbelt så stort som Danmark.

Året efter blev betegnelsen »kold krig« for første gang anvendt som et udtryk for det nedkølede forhold mellem sejrherrene fra Anden Verdenskrig.

Verden blev opdelt i to blokke med USA og Sovjetunionen på hver sin side.

KOMMUNISMEN

Polen blev underlagt Sovjetunionen, der efter få år kontrollerede alt i det polske samfund.

Kommunisterne overtog magten, og kun medlemmer af kommunist-partiet kunne opnå fordele eller bestride vigtige jobs i landet.

Fabrikkerne blev overtaget af staten, og borgernes rettigheder blev indskrænket.

POZNAN

Levevilkårene var elendige for polakkerne. Der var ingen varer i butikkerne og hver gang, der kom nye varer til, kom der også højere priser.

Den stigende utilfredshed viste sig i 1956, hvor der udbrød protester, gadekampe og strejker i Poznan. Myndighederne greb brutalt ind, og mange blev dræbt, mens endnu flere forsvandt sporløst.

WARSAWA

I marts 1968 protesterede studerende fra universiteterne i Warszawa, Gdansk og flere andre byer mod myndighedernes censur, den manglende ytringsfrihed og forfølgelserne af elever på de højere uddannelsesinstitutioner.

GDANSK

I december 1970 krævede arbejdere i Gdansk og flere andre byer langs Østersøen, at varslede prisstigninger på fødevarer skulle ophæves, og at der skulle oprettes nye fagforeninger uden kommunistisk indblanding og kontrol.

Strejken blev slået hårdt ned af myndighederne, og utallige arbejdere mistede livet eller forsvandt.

NY URO

I midten af halvfjerdserne ramte den internationale økonomiske krise igen Polen, og prisforhøjelser og varemangel udløste på ny uro.

I juni 1976 protesterede arbejdere i de polske byer Plock, Radom og Ursus mod den generelle varemangel og de dramatiske stigninger i fødevarepriserne.

Demonstrationerne blev også her slået hårdt ned af hæren og kampklædte politistyrker.

KOR

På samme tid blev KOR (Arbejdernes Forsvarskomite) etableret af en række akademikere.

Formålet med KOR var at forbedre forholdet mellem arbejdere og akademikere i Polen og skabe fælles demokratiske resultater for polakker.

POLSK PAVE

I 1978 blev ærkebiskoppen i Krakow valgt til pave John Paul II. Det vakte stor jubel i Polen og styrkede den polske nationalfølelse og den katolske kirke, der var et åndehul for polakkerne.

Kirken spillede en afgørende rolle for demokratiet i Polen og var det eneste sted, hvor polakkerne frit kunne forsamles.

STREJKEN

De vedvarende økonomiske problemer og manglen på alle fornødheder førte til nye strejker og uro overalt i Polen i sommeren 1980.

Den 14. august 1980 besatte arbejdere Lenin skibsværftet i Gdansk, efter at en kollega var blevet fyret fra værftet. Tre unge mænd startede strejken og satte deres liv på spil.

21 KRAV

Arbejderne forskansede sig på skibsværftet og formulerede 21 krav til myndighederne, bl.a.: Krav om oprettelsen af frie og uafhængige fagforeninger, afskaffelse af censur, fri ret til at strejke, stop for politiske forfølgelser, krav om genansættelser af tidligere kolleger og frigivelse af politiske fanger.

Elektrikeren Lech Walesa var formand for strejke-komiteen, og hver dag kom nye virksomheder, arbejdere, akademikere og kunstnere med deres støtte til de strejkende arbejdere i Gdansk.

Arbejdet blev nedlagt på næsten tusind store virksomheder i Polen i sympati med skibsværftsarbejderne, og i løbet af kort tid støttede flere millioner polakker de strejkende.

De omfattende strejker mødte fra starten stor modstand fra regeringen, og myndighederne brugte alle tænkelige midler for at stoppe strejkerne.

Men efterhånden som flere polakker sluttede sig oprøret i Gdansk, gav myndighederne op.

De kommunistiske magthavere havde besluttet sig for at knuse oprøret senere, når strejkerne igen var glemt af polakkerne og de vestlige medier.

SOLIDARNOSC

Den 31. august 1980 indgik regeringen og Solidarnosc en aftale, hvor samtlige 21 krav blev aftalt mellem strejkekomiteen og regeringen.

Solidarnosc blev hurtigt en folkelig bevægelse med over 10 millioner tilhængere og udgjorde med den opbakning, en stor trussel for magthaverne.

De politiske og økonomiske problemer blev ved med at vokse under den kommunistiske ledelse, der blev stadig mere og mere svækket.

KRIGSRETSTILSTAND

De interne problemer og et stærkt pres fra Sovjetunionen førte til, at general Jaruzelski greb ind med magt og indførte krigsretstilstand i Polen den 13. december 1981.

Flere tusinde medlemmer af Solidarnosc blev fængslet, deriblandt Lech Walesa og den øvrige ledelse.

Solidarnosc blev forbudt, frihedsrettighederne forsvandt igen og militæret overtog kontrollen med hele samfundet.

Der blev slået hårdt ned på alle strejker og demonstrationer med flere dødsfald til følge.

UNDER JORDEN

Selv om krigsretstilstanden i Polen officielt blev ophævet den 22. juli 1983, så fortsatte undertrykkelsen af oppositionsmedlemmerne uhindret i årene efter. Nogle forsvandt på mystiske vis, andre blev chikaneret til tavshed, og flere tusinde polakker til tvunget til at flytte fra deres hjemland.

Solidarnosc fortsatte sit virke »under jorden«, og i takt med stigende utilfredshed og elendige levevilkår var kommunisterne tvunget til at skifte taktik.

I Sovjetunionen var en ny leder kommet til magten i 1985, og det var med til at bane vejen for frihed og demokrati i Polen.

RUNDBORDSSAMTALERNE

I foråret 1989 blev de såkaldte rundbordsforhandlinger indledt mellem regeringen og repræsentanter fra Solidarnosc-bevægelsen.

Resultatet af forhandlingerne blev, at de første frie valg i Polen skulle gennemføres den 4. juni 1989.

FØRSTE FRIE VALG

Valget blev en stor sejr for Solidarnosc, der vandt samtlige mulige pladser i Sejmen og Senatet.

Den første ikke-kommunistiske regering siden Anden Verdenskrig blev valgt, og den tidligere Solidarnosc redaktør og rådgiver for Lech Walesa, Tadeusz Mazowiecki, blev den første premierminister efter kommunismen i Polen.

Lech Walesa blev valgt til præsident året efter, og de demokratiske borgerrettigheder blev genindført i Polen.

